

U m e n i e

zjednodušovania myšlienok

Umenie zjednodušovania myšlienok

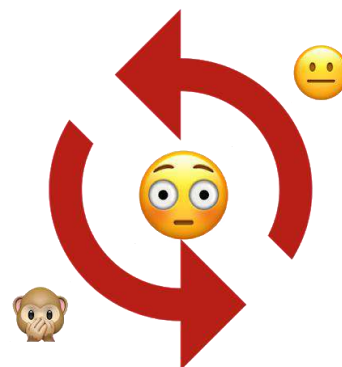
Poznáte ten pocit, keď sa snažíte v cudzom jazyku vyjadriť myšlienku a v hlave sa vám vynorí krásna veta v slovenčine, ale v cudzom jazyku sa zaseknete už pomaly na druhom slovíčku? Napríklad chcete povedať: „Odpoveď by ani nemusela byť taká komplikovaná...“. Slovo odpoveď ešte preložíte, jupí! Ale vzápätí príde časť, „by ani nemusela“. Čo s tým? Ako vytvoriť ten zápor? Zaseknete sa a neviete, čo ďalej. Spoznávate sa v tom? Tak ste na správnej adrese. V tomto e-booku si povieme, ako si s tým poradiť.

Pravdou je, že opísaná situácia sa stane asi každému, kto začína v cudzom jazyku rozprávať. Ovládanie cudzieho jazyka je totiž zručnosť, ktorú treba cvičiť ako každú inú. Keď sa chceme naučiť hrať na klavíri, neočakávame od seba, že si pozrieme pár videí o tom, ako sa hrá na klavíri, naučíme sa nejaké tie noty a hneď, ako za klavír sadneme, zahráme Mozarta či Beethovena. Keď si robíme vodičský preukaz a máme naštudovanú teóriu, neočakávame, že na prvej jazde zaparkujeme pozdĺžne medzi autá s jednou rukou na volante. Tak prečo takúto dokonalosť od seba očakávame v rozprávaní v cudzom jazyku? Keď sa nám nepodarí vetu povedať podľa predstáv, vnímame to ako svoju neschopnosť. Pritom chyby a zaváhania sú úplne prirodzené, netreba sa za ne hanbiť ani hrešiť. Ako každú zručnosť aj rozprávanie treba cvičiť a trénovať. A jediný spôsob, ako sa dá rozprávanie trénovať, je rozprávaním. Inej cesty niet.

Bludný kruh nerozprávania

Mnohí sa po pár zaseknutiach zháčia a povedia si, že na rozprávanie ešte nemajú dostatočnú úroveň, a plánujú začať rozprávať až vtedy, keď budú vedieť rozprávať. Keďže dobre a plynule rozprávať sa nenaučíme inak ako rozprávaním, dostávame sa tu do tzv. Bludného kruhu nerozprávania:

1. Nerozprávame, lebo ešte rozprávať nevieme.
2. Ale kým rozprávať nezačneme, naša schopnosť rozprávať sa nemá ako rozvinúť.
3. A tak stále dokola. Nevieme rozprávať, tak nerozprávame. Nerozprávame, a tak nevieme rozprávať.

Ako z toho von? Odpoveď je jednoduchá. Bludný kruh musíme preťať tým, že začneme rozprávať! Netreba očakávať, že budeme od začiatku znieť ako v materinskom jazyku. Všetko má svoj čas, dôležité je však začať a postupne sa zlepšovať.

Ako sa teda nezaseknúť?

Problémom je, že si často nastavíme latku tak vysoko, že nie je možné na ňu dosiahnuť. V našej prvej konverzácii predsa nemusíme použiť vetnú konštrukciu ako „by nemusela byť.“ Takéto zbytočne ambiciózne ciele nás v rozprávaní len brzdia. Treba si latku nastaviť nižšie. Ved' ani pri hre na klavíri nezačneme Mozartom. Keď sa učíme šoférovať, nezačíname pozdĺžnym parkovaním; potrebujeme sa najskôr naučiť, ako sa rozbehnúť, a pravdepodobne nám motor niekoľkokrát „zdochne“... Je preto absurdné od seba očakávať bezchybný prejav na úrovni rodeného hovoriaceho hneď na začiatku.

V skutočnosti sa v cudzom jazyku dá rozprávať aj s obmedzenou slovnou zásobou, bez zložitej gramatiky, a predsa plynulo a bez zaseknutia. Myšlienka, že plynule rozprávať v jazyku sa dá až na vysokej jazykovej úrovni s obrovskou slovnou zásobou, je mýtus. Netreba čakať, kým prekonáme nejakú zázračnú hranicu. Pracovať môžeme už so základnými znalosťami cudzieho jazyka a základnou slovnou zásobou. V tomto e-booku vám predstavíme skvelú a pritom jednoduchú metódu, ktorá vám pomôže začať trénovať rozprávanie a zlepšovať sa postupne. Skončujte s doslovným prekladaním viet zo slovenčiny do angličtiny či iného jazyka. My vás naučíme rozprávať, aj keď sa na to ešte necítite. :)

Tajomstvo zjednodušovania myšlienok

Zmyslom rozprávania v akomkoľvek jazyku je si s niekým vymeniť informácie, podať vlastné myšlienky, komunikovať a vzájomne sa pochopiť. Neexistuje však jeden jediný najsprávnejší spôsob, ako to urobiť. Totožné myšlienky dokážeme totiž vyjadriť rôznymi spôsobmi. Môžeme použiť zložité výrazy, pokročilú gramatiku, rôzne zvraty či idiomy ALEBO môžeme tú istú myšlienku povedať veľmi jednoducho. Tadá, už viete, ako začať s rozprávaním a nezaseknúť sa. :) Trik je v tom, že musíme pracovať s tým, čo máme v hlave a čo vieme použiť v praxi. Použijeme tie slovíčka, ktoré poznáme. V tomto e-booku vám ukážeme na mnohých príkladoch, ako to funguje v praxi, a ako si túto metódu môžete osvojiť aj vy.

Metódu Zjednodušovania si môžeme predstaviť ako obraz známy z jednej epizódy Mr. Beana. Naším cieľom je nakresliť tvár staršej dámy, ale ešte nemáme také zručnosti, aby náš obraz vyzeral ako ten naľavo. Poradíme si teda so zručnosťami, ktoré máme

k dispozícii a náš výtvar bude skôr vyzerat' ako obrázok vpravo. Nie, nie je to rovnako kvalitná krásna maľba, ale stále je to hlava človeka (nie je to auto, pes ani strom) a zmysel sa teda nevytratil – iba sa zjednodušila jeho podoba.

Rovnako to funguje aj pri rozprávaní v cudzom jazyku: obraz naľavo je ako krásna veta na pokročilej úrovni, ktorá obsahuje úplne presné, pokročilé slovíčka a správnu gramatiku, a navyše to celé povieme s perfektnou výslovnosťou a bez najmenšieho zaváhania. Obraz napravo je zjednodušená verzia tej istej vety – obsahuje skôr jednoduchšie slová a základnú gramatiku, a síce to nie je také presné vyjadrenie našej myšlienky, ale každý pochopí, čo sa snažíme povedať. A o to nám v konverzácii ide.

Samozrejme, takýto zjednodušený prejav nie je našim konečným cieľom pri učení sa cudzieho jazyka – nikto predsa nechce, aby jeho prejav na obchodnom rokovaní v angličtine vyzeral ako zjednodušená hlava Whistlerovej matky od Mr. Beana! Nezabúdajme však, že toto je len medzistupeň – spôsob, ako začať rozprávať, aby sme sa mohli neustále zlepšovať a dopracovať sa až na ten premakaný, bezchybný prejav na vysokej úrovni. Keď budeme trénovať a zlepšovať sa, postupne nabalíme novú slovnú zásobu, presnejšie slovné zvraty aj komplikovanejšiu gramatiku. Pri hre na klavíri sa najskôr naučíme Prší, prší, len sa leje. Vďaka tomu sa naučíme stláčať klávesy a osvojovať si hru na klavíri, aby sme postupne mohli hrať zložitejšie skladby a neskôr aj klavírne klasiky veľkých skladateľov. Vyžaduje si to však tréning a trpezlivosť. Rovnako aj v rozprávaní v cudzom jazyku začneme jednoduchými vetičkami a postupným cvičením sa dopracujeme až ku komplikovaným súvetiam s pokročilou slovnou zásobou. Ak si to neviete celkom predstaviť, čítajte ďalej, všetko si to ukážeme na konkrétnych príkladoch.

Ako sa dá jedna veta vyjadriť na 4 rôznych jazykových úrovniach?

Pozrime sa najskôr na jednu konkrétnu vetu, ktorá sama osebe znie možno príliš „ťažko“, no keď si ju zjednodušíme v niekoľkých stupňoch, vieme sa dopracovať k veľmi jednoduchšej verzii, ktorá stále vyjadruje hlavnú myšlienku:

- (C1) Môj **nadriadený** nedokáže vybaviť túto úlohu, pretože je zavalený prácou.
- (B2) Môj **šéf** nedokáže splniť túto úlohu, lebo má príliš veľa na práci.
- (B1) Môj **kolega** nemôže urobiť svoju prácu, lebo je príliš zaneprázdnený.
- (A2) **Jeden muž v našej firme** povedal: „Toto neurobím. Mám veľa práce.“

Označenie jazykovej úrovne na začiatku vety je len približné. C1 je už vysoko pokročilá úroveň, na ktorej sa vieme bez problémov vyjadriť na akúkoľvek tému a použiť pritom pomerne presnú slovnú zásobu, aj pokročilú gramatiku. Keď trochu zjednodušíme slovnú zásobu aj gramatiku, vzniknú vety, ktoré zvládne aj stredne a mierne pokročilý študent (úroveň B2 a B1), a keď to ešte viac zjednodušíme, dostaneme sa až k začiatničkej úrovni A2.

Pozrime sa detailnejšie na to, aké zmeny sme v jednotlivých vetách urobili, najskôr na úrovni slovnej zásoby a potom aj na úrovni gramatiky. Keďže slovenčina je pre nás rodný jazyk (alebo jazyk veľmi podobný tomu vášmu – češtine), zrejme bude pre vás ťažké vyhodnotiť, nakoľko „ťažké“ či „pokročilé“ sú konkrétne slová, lebo pre dospelého Slováka je takmer každé slovenské slovo zrozumiteľné. Preto si uvedieme aj preklad týchto viet do angličtiny – najrozšírenejšieho jazyka medzi účastníkmi našich kurzov.

A) Príklady zjednodušenia slovnej zásoby

1. Zjednodušenie podstatných mien:

- Môj **nadriadený** nedokáže vybaviť túto úlohu, pretože je zavalený prácou.
- Môj **šéf** nedokáže splniť túto úlohu, lebo má príliš veľa na práci.
- Môj **kolega** nemôže urobiť svoju prácu, lebo je príliš zaneprázdnený.
- Jeden **muž v našej firme** povedal: „Toto neurobím. Mám veľa práce.“

- *My **superior** is unable to carry out the task as he's snowed under.*
- *My **boss** is not able to do the task because he has too much to do.*
- *My **colleague** can't do the work because he is too busy.*
- *A **man in our company** said: „I will not do it. I have a lot of work.“*

„Nadriadený“ (*superior*) je najpresnejší výraz, „šéf“ (*boss*) je takmer to isté, akurát je toto slovo častejšie používané. „Kolega“ (*colleague*) už nie je celkom to isté ako nadriadený, tu už robíme prvé zjednodušenie, aby sme sa vyhli slovu, ktoré nepoznáme. Je to však v poriadku, pretože „kolega“ je stále vyjadrením pracovného vzťahu, aj keď bez upresnenia tohto vzťahu. A posledný, najjednoduchší výraz „muž v našej firme“ (*a man in our company*) je úplným zjednodušením, pokiaľ nepoznáme ani slovo „kolega“.

Opisne vyjadrím, o kom vlastne hovorím: môj nadriadený predsa naozaj je „mužom, ktorý pracuje v tej istej firme ako ja“ – neklamem, keď to poviem. Jediné, čo som urobila, je, že podám menej informácií o tomto človeku – nepoviem, v akom sme pracovnom vzťahu (*kolega/nadriadený/podriadený*). Predstavujem ho skrátka len ako človeka v našej firme. Pri zjednodušovaní si môžeme dovoliť takto zovšeobecniť akékoľvek slovo – hlavné je, aby to zjednodušené slovo aspoň približne vyjadrilo to, čo chceme povedať, keď na to nepoznáme vhodné slovíčko.

2. Zjednodušenie spojenia slovesa a podstatného mena:

- Môj nadriadený nedokáže **vybaviť túto úlohu**, pretože je zavalený prácou.
- Môj šéf nedokáže **splniť túto úlohu**, lebo má príliš veľa na práci.
- Môj kolega nemôže **urobiť svoju prácu**, lebo je príliš zaneprázdnený.
- Jeden muž v našej firme povedal: „**Toto neurobím**. Mám veľa práce.“

- My superior is unable to **carry out the task** as he's snowed under.
- My boss is not able to **do the task** because he has too much to do.
- My colleague can't **do the work** because he is too busy.
- A man in our company said: „I will not **do it**. I have a lot of work.“

V slovenčine tento proces Zjednodušovania možno nebude až taký jasný ako v angličtine. V angličtine totiž poznáme výrazy, ktorým sa hovorí *collocations*, teda kombinácie slov, ktoré sa často používajú spolu. Napr. so slovom *task* sa často viažu slovesá ako *carry out*, *perform*, *undertake*, *accomplish*, *assign* a mnohé iné.

Vyššiu jazykovú úroveň preukážeme práve vtedy, keď poznáme viac týchto ustálených spojení, napr. *carry out the task*. Samotné sloveso *carry out* je navyše aj frázovým slovesom, takže to je opäť ukazovateľ vyššej jazykovej úrovne. Na to, aby sme vyjadrili myšlienku „vybaviť/splniť túto úlohu“, však nepotrebujeme silou mocou použiť tieto pokročilé výrazy. Pokojne si to môžeme zjednodušiť obyčajným *do the task*, teda v preklade „urobiť túto úlohu“. Prípadne, ak je aj slovo „úloha“ problematická, vieme to ešte viac zjednodušiť na *do the work* („urobiť svoju prácu“), a maximálnym zjednodušením je, keď sa zbavíme aj slovíčka „práca“ a bude z toho jednoduché: *do it* („urobiť to“).

Iste, takáto veta nie je úplne presná a pokiaľ by človek, ktorému to hovoríme, vôbec nepoznal kontext, asi by z toho úplne nepochopil, čo sa snažíme povedať. Avšak ak vôbec nepoznáme slová ako „splniť úlohu“, musíme hľadať najjednoduchší možný spôsob, ktorým dokážeme vyjadriť myšlienku splnenia úlohy aspoň približne. Nezabúdajme, že naším cieľom je nezastaviť sa na tom, že nepoznáme konkrétne slovíčko, ale vytvoriť jednoduchú vetu, ktorá dáva zmysel a je aspoň zjednodušenou verziou myšlienky, ktorú by sme chceli vyjadriť. Keď nevieme namaľovať hlavu Whistlerovej matky so všetkými detailami a vráskami, nakreslíme aspoň hrubé obrysy jej tváre.

3. Zjednodušenie idiómu (ustáleného spojenia):

- Môj nadriadený nedokáže vybaviť túto úlohu, pretože **je zavalený prácou**.
- Môj šéf nedokáže splniť túto úlohu, lebo **má príliš veľa na práci**.
- Môj kolega nemôže urobiť svoju prácu, lebo **je príliš zaneprázdnený**.
- Jeden muž v našej firme povedal: „Toto neurobím. **Mám veľa práce**.“

- My superior is unable to carry out the task as he`s **snowed under**.
- My boss is not able to do the task because he **has too much to do**.
- My colleague can't do the work because he **is too busy**.
- A man in our company said: „I will not do it. I **have a lot of work**.“

Zelené výrazy vyššie nám ilustrujú ďalší príklad, ako sa vieme šikovne vyhnúť konkrétnym slovíčkam či výrazom, ktoré nepoznáme: Tu sme si dali na ukážku krásny „idióm“, teda ustálené slovné spojenie, ktorými angličtina na pokročilejších úrovniach doslova prekypuje. V slovenčine im hovoríme aj frazeologizmy, slovné zvraty či idiomatické výrazy. Ak vám to nič nehovorí, nebojte sa, nie je potrebné oživovať si poznatky zo slovenčiny zo strednej, nejde o nič komplikované – stačí, ak si uvedieme príklady v slovenčine: „je biely ako krieda“, „to bola posledná kvapka“, „chytilo ma to za srdce“, „bolo mu to proti srsti“.

V našej vete máme výraz „zavalený prácou“, v angličtine na to existuje krásny idióm *to be snowed under*. Ak chceme vyjadriť rovnakú myšlienku, ale vyhnúť sa idiomatickým výrazom, vieme použiť jednoduchšiu verziu „má príliš veľa na práci“ (*he has too much to do*). Ak je aj tento výraz príliš ťažký, dá sa to zjednodušiť na „je príliš zaneprázdnený“ (*is too busy*). Prípadne úplne najjednoduchšia forma by bola „má veľa práce“ (*has a lot of work*). Vidíte, ako jednoducho si vieme poradiť s akýmkoľvek výrazom, ktorý v cudzom jazyku nepoznáme?

B) Príklady zjednodušenia gramatiky

Už sa vieme šikovne vyhnúť komplikovaným slovám a výrazom, tak sa teraz podíme pozrieť na to, ako si poradíme s gramatikou. Opäť, v slovenčine to zrejme nebudete vnímať tak jednoznačne ako v cudzom jazyku, lebo slovenskú gramatiku sme sa neučili tak ako cudzojazyčnú, ale osvojili sme si ju prirodzene ako deti. Rozdiely si teda ľahšie vysvetlíme na angličtine:

1. Zjednodušenie modálneho slovesa:

- Môj nadriadený **nedokáže** vybaviť túto úlohu, pretože je zavalený prácou.
- Môj šéf **nedokáže** splniť túto úlohu, lebo má príliš veľa na práci.
- Môj kolega **nemôže** urobiť svoju prácu, lebo je príliš zaneprázdnený.
- Jeden muž v našej firme povedal: „Toto **neurobím**. Mám veľa práce.“

- My superior **is unable** to carry out the task as he's snowed under.
- My boss **is not able** to do the task because he has too much to do.
- My colleague **can't** do the work because he is too busy.
- A man in our company said: „I will not do it. I have a lot of work.“

V tomto príklade ide o vyjadrenie schopnosti či neschopnosti niečo urobiť. V angličtine máme jednoduchý spôsob, ako vyjadriť, že niekto niečo nedokáže urobiť – modálne sloveso *can't*. Rovnaký význam nesie aj výraz *is not able to*, a taktiež *is unable to*, a zvyčajne sa tieto tvary modálneho slovesa *can* učia až na pokročilom stupni, nie hneď u začiatočníkov. Pokiaľ úplný začiatočník nevie použiť ani samotné modálne sloveso *can't*, vie sa vynásť cez obyčajný budúci čas: „neurobím to“ (*I will not do it./I won't do it.*)

Opäť, je to zjednodušenie gramatiky, pretože „neurobím to“ neznamená úplne to isté ako „nemôžem /nedokážem to urobiť“, ale na tomto príklade vidíme, že aj také jednoduché gramatické slovíčka, ako je *can't* sa dajú v angličtine nahradiť ešte jednoduchším, a zmysel myšlienky pritom zostal zachovaný.

2. Zjednodušenie spojky:

- Môj nadriadený nedokáže vybaviť túto úlohu, **pretože** je zavalený prácou.
- Môj šéf nedokáže splniť túto úlohu, **lebo** má príliš veľa na práci.
- Môj kolega nemôže urobiť svoju prácu, **lebo** je príliš zaneprázdnený.
- Jeden muž v našej firme povedal: „Toto neurobím. Mám veľa práce.“

- My superior is unable to carry out the task **as** he's snowed under.
- My boss is not able to do the task **because** he has too much to do.
- My colleague can't do the work **because** he is too busy.
- A man in our company said: „I will not do it. I have a lot of work.“

V tomto prípade zjednodušujeme spojku „pretože/lebo“, ktorá má v angličtine niekoľko vyjadrení: *as*, *because*, *since*. Každé z nich sa používa v trošku odlišných situáciách, ale začiatočníkovi v angličtine bohate postačí základná forma *because*. Ak však zatiaľ nepozná ani len obyčajné *because*, stále si vie poradiť: vetu rozdelí na dve jednoduchšie kratšie vety, ktoré nie sú navzájom nijako spojené.

Toto je šikovná finta, ako si poradiť so spojkami, ktoré nepoznáme (keďže, nakoľko, napriek tomu, lenže, následkom čoho a pod.) – buď ich nahradíme inou, a časti vety trochu poprehadzujeme, alebo ich úplne vynecháme a vetičky, ktoré sa mali spojiť, zaradíme vedľa seba ako dve jednoduché vety.

Dajme si na to pár ďalších príkladov, stačí v slovenčine. Všimnite si, že obmeny hlavnej vety vyjadrujú to isté, ale bez použitia spojky „keďže“ a „hoci“:

- **Keďže** celý týždeň pršalo, dnes nemôžeme ísť na piknik.
 - Celý týždeň pršalo **a** my dnes nemôžeme ísť na piknik.
 - Celý týždeň pršalo, **takže** my dnes nemôžeme ísť na piknik.
 - Dnes nemôžeme ísť na piknik, **lebo** pršalo celý týždeň.
 - Dnes nemôžeme ísť na piknik. Pršalo celý týždeň.
- **Hoci** vyhral preteky, nebol so sebou spokojný.
 - Nebol so sebou spokojný, **napriek tomu**, že vyhral preteky.
 - Vyhral preteky, **ale** nebol so sebou spokojný.
 - Vyhral preteky **a** nebol so sebou spokojný.
 - Vyhral preteky. Nebol so sebou spokojný.

Vo všetkých týchto príkladoch vidíme, že aj keď máme v cudzom jazyku zatiaľ menšiu slovnú zásobu a poznáme len jednoduchú gramatiku, stále sa môžeme dohovoriť. A najviac nám pri tom pomôže rozmýšľať nad tým, akú myšlienku chceme vyjadriť, nie držať sa slov, z ktorých sa veta skladá v slovenčine.

Príklady zjednodušovania krátkych textov

Pozrime sa teraz na krátky text, v ktorom rozvíjame myšlienku na tému „**Môj pracovný týždeň**“. Napadnú nám tieto myšlienky:

- Tento týždeň bol pre mňa stresujúci, lebo sa blíži termín jedného veľkého projektu, a ja musím pripraviť podklady, ale nepohnem sa bez druhej kolegyne, ktorá je zrovna na PNke. Som zúfalá, neviem, na koho sa s tým obrátiť. Práca mi prerastá cez hlavu, neviem už myslieť na nič iné, lebo následky toho, že podklady nebudú tip-top, budú obrovské.

Poznámka pre našich bratov Čechov: „na PNke“ znamená „na neschopence“. :-)

Ide o pomerne jednoduché myšlienky, ktoré sme vyjadrili pomocou 60 slov. Keď sa však pozrieme na tieto slová bližšie, zistíme, že viaceré z nich môžu v cudzom jazyku predstavovať problém, hlavne ak ešte nie sme na veľmi pokročilej úrovni. Schválne, keby ste chceli tento textík preložiť do svojho cudzieho jazyka, dokázali by ste to?

* * *

Vyskúšajte si to teraz sami na dve minúty a povedzte si vety z nášho textu v cudzom jazyku, až potom čítajte ďalej.

* * *

Hotovo? Skúsili ste si to sami pre seba povedať v cudzom jazyku? Zaberie vám to naozaj len dve minútky. :)

Ak je vašim jazykom angličtina, tak si môžete svoj preklad porovnať s tým našim. (Pozor, neexistuje len jeden „správny“ preklad, toto je len jedna z mnohých možných verzií):

- *This week has been stressful because we have a deadline on a huge project coming up. I have to prepare lots of paperwork, but my hands are tied without my colleague who's on sick leave right now. I'm desperate, and have nobody to fall back on. I'm up to my neck in work, can't think of anything but work, knowing that the consequences of not delivering top-notch materials will be devastating.*

Fúha, to znie celkom komplikovane, že? A predsa sa s vami stavím, že zmysel toho, čo sa povedalo v tomto texte, dokážete v cudzom jazyku vyjadriť aj vy, a to aj keď ste na úrovni A2! Neveríte? Podme sa na to pozrieť spoločne.

Označme si najskôr tie slová v texte, ktoré sú „ťažšie“, teda slová, ktoré zrejme bežný študent cudzieho jazyka na úrovni A2 poznať nebude:

- Tento týždeň bol pre mňa **stresujúci**, lebo **sa blíži termín** jedného veľkého projektu, a ja musím pripraviť **podklady**, ale **nepohnem sa** bez druhej **kolegyne**, ktorá je zrovna na **PN-ke**. Som **zúfalá**, neviem, na koho sa s tým **obrátiť**. Práca mi **prerastá cez hlavu**, **neviem už myslieť na nič iné**, lebo **následky** toho, že **podklady nebudú tip-top**, **budú katastrofálne**.

Zrazu máme zo 60-slovného textu 26 zvýraznených, teda potenciálne problémových slov – to je až 43% všetkých použitých slov! Skutočne sa dajú myšlienky v tomto texte vyjadriť bez toho, aby sme použili týchto konkrétnych 26 slov? Veruže dajú. :) Posúďte sami:

- Tento týždeň bol **veľmi ťažký**. Pracujem na projekte, ktorý **sa končí 20. januára**. Musím pripraviť/napísať **dôležité dokumenty/papiere/tabuľky/materiály na projekt**, ale **potrebujem informácie** od **kamarátky/od Ivety**, ktorá **tiež pracuje v našej firme**. Ale Iveta **teraz nepracuje**, **lebo je chorá**. Som **smutná**, **lebo je to dôležitý projekt** a neviem, **kto mi pomôže**. **Často myslím na prácu**, lebo ak **nepripravím materiály dobre**, **bude to veľký problém**.

Tak čo, podarilo sa nám vyjadriť rovnaké myšlienky, ale úplne inými slovami? Tento druhý, zjednodušený text pritom vôbec neznie tak desivo, že? Stavím sa, že by ste aj vy bez problémov zvládli povedať si ho v cudzom jazyku, ktorý sa učíte. Na ilustráciu si ho ukážme v angličtine:

- *This week was very hard. I work on a project that ends on January 20. I must write important documents/papers/tables/materials for the project, but I need information from my friend/from Iveta who works in the firm. But Iveta isn't working now because she's ill. I'm sad because it's an important project and I don't know who will help me. I think about my work a lot because if I don't prepare good materials, it will be a big problem.*

Tak ako, zvládli by ste takýto text povedať v angličtine (či inom cudzom jazyku) aj vy? Nie sú v ňom žiadne komplikované slová ani gramatika. Ak sa vám nezdá, že sme dokázali z tak komplikovaného textu plného idiómov, fráзовých slovies a zložitých slov urobiť takýto jednoduchý text pre úroveň A2, podťte sa s nami pozrieť na jednotlivé zmeny, ktoré sme v texte urobili.

Jednotlivé slová a výrazy sme označili rôznymi farbami, aby sme vám uľahčili porovnávanie pôvodného „zložitého“ textu s tým zjednodušeným. (Jednotlivé farby nemajú žiadny špeciálny význam, sú vybrané náhodne.) Popozeraťte si postupne jednotlivé výrazy rovnakej farby a zamyslite sa nad tým, k akej zmene došlo. Vo vysvetlivkách pod textami pritom nájdete naše poznámky:

Pôvodný text:

Tento týždeň bol pre mňa **stresujúci**, lebo **sa blíži termín** jedného veľkého projektu, a ja musím pripraviť **podklady**, ale **nepohnem sa** bez druhej **kolegyne**, ktorá je zrovna na **PN-ke**.

Zjednodušený text:

Tento týždeň bol **veľmi ťažký**. Pracujem na projekte, ktorý **sa končí 20. januára**. Musím pripraviť/napísať **dôležité dokumenty/papiere/tabuľky/materiály na projekt**, ale **potrebujem informácie od kamarátky/od Ivety, ktorá tiež pracuje v našej firme**. Ale Iveta **teraz nepracuje, lebo je chorá**.

Vysvetlivky:

- **stresujúci** → ak nepoznáme toto slovo, zovšeobecním ho na „veľmi ťažký“
- **sa blíži** → ak neviem vyjadriť toto sloveso, tak poviem konkrétny čas v budúcnosti
- **termín** → vysvetlím, čo to slovo znamená: v ten deň musí byť ukončený projekt
- **podklady** → ak neviem slovo „podklady“, hľadám vo svojej slovnej zásobe slovo, ktoré je mu najbližšie, či už ide o materiály, dokumenty, tabuľky alebo dokonca úplne zjednodušené papiere. Nemusí to byť ani úplne presné – napr. poviem „tabuľky“, hoci reálne v práci pripravujem textové podklady – vôbec to nevádi. Nezabúdajme, že naším cieľom je, aby sme sa nezastavili a vetu zmysluplne dokončili. Nerobíme predsa pohovor do novej práce, ale snažíme sa rozprávať v cudzom jazyku, aby sme si ten jazyk cvičili. (Rovnako ako maľba Mr. Beana – nie je to vyslovene detailne namalovaná hlava starej ženy, ale každý pochopí, že to je hlava človeka – na tento náš účel to stačí.)
- **nepohnem sa bez (druhej kolegyne)** → opisne vyjadriť túto myšlienku: potrebujem informácie od kolegyne, (a ak ich nebudem mať, nemôžem pracovať.)
- **kolegyňa** → ak zatiaľ neviem ani len slovo kolegyňa, zjednoduším to na kamarátku, aj za cenu presnosti a pravdy. Keď niekomu rozprávam o svojom pracovnom dni, je predsa jedno, či je nejaká kolegyňa aj moja kamarátka alebo len kolegyňa. V tejto téme to nie je podstatné. (Ak by sme hovorili na tému vzťahov na pracovisku, a rozlišovali by sme medzi rôznymi kolegami, z ktorých s niektorými sme aj kamaráti a s inými nie, tam už by to jedno nebolo a museli by sme tieto dve slová používať presne, avšak v tomto prípade je to jedno. Hlavné je, aby som sa nezastavila v polovici vety!)
Druhá alternatíva (ak nechcem použiť slovo kamarátka): poviem jednoducho meno tej kolegyne, a doplním, že tiež pracuje vo firme. Tým vlastne vyjadriť slovo kolegyňa.
- **na PN-ke** (v češtine: na neschopence) → vôbec nie je potrebné, aby sme poznali presný pracovno-právny termín, ktorý sa v anglicky hovoriacich krajinách používa na označenie práceneschopnosti. Jednoducho tento termín vysvetlíme: nepracuje, lebo je chorá.

Pôvodný text (pokračovanie):

Som **zúfalá**, neviem, na koho sa s tým **obrátiť**. Práca mi **prerastá cez hlavu**, **neviem už myslieť na nič iné**, lebo **následky** toho, že **podklady** **nebudú tip-top**, **budú katastrofálne**.

Zjednodušený text:

Som **smutná**, **lebo je to dôležitý projekt** a neviem, **kto mi pomôže**. **Často myslím na prácu**, lebo ak **nepripravím materiály dobre**, **bude to veľký problém**.

- **zúfalá** → zúfalstvo vyjadrím okľukou: vyjadrím negatívnu emóciu čo najbližším slovom, ktoré poznám (som smutná/som nešťastná/cítim sa zle/som nervózna...) a doplním kontext, napr. slovami „lebo to je dôležitý projekt“. Opäť, nezabúdajme, že hoci týmto spôsobom nevyjadríme úplne presne tú istú myšlienku ako pomocou slova „zúfalá“, splnili sme základnú funkciu vety, lebo sme vyjadrili negatívnu emóciu. Čím bohatšia bude naša slovná zásoba v angličtine, tým presnejšie budeme vedieť vyjadriť jednotlivé emócie. Na nižších úrovniach nám postačia všeobecné výrazy, aj keď nie sú také presné.
- **obrátiť sa na niekoho s niečím** → neviem, kto mi pomôže/kto by mi vedel pomôcť – v podstate sme len preformulovali konštrukciu vety, pričom ak poznáme podmieňovací spôsob (v angličtine s *would*), použijeme ten, ak nie, vieme aj to obísť pomocou budúceho času (kto mi pomôže). Toto je príklad, ako pekne dokážeme zjednodušovať aj gramatiku, a pritom naše vety stále dávajú zmysel.
- **prerastá mi cez hlavu** → toto môžem úplne vynechať, keď neviem, ako sa to povie, hlavne keď ďalšia časť vety hovorí vlastne to isté. Pri zjednodušení myšlienok si môžeme dovoliť vynechať tie vety alebo časti viet, ktoré nie sú úplne nevyhnutné. Vždy sa pozeráme na súbor myšlienok pokope (v našom príklade je to celý tento krátky textík), a nie na jednotlivé vety. Neprekladáme predsa vetu slovo za slovom, ale ide nám o to, ako dokážeme podať konkrétnu myšlienku.
- **neviem už myslieť na nič iné** → tu vidíme, ako vieme vetu jemne preformulovať, a z komplikovaného „neviem už myslieť na nič iné“ sa stane obyčajná veta „často myslím na prácu“, ktorú zvládne povedať každý začiatočník.
- **následky budú katastrofálne** → jednoducho vysvetlím danú situáciu bez použitia slova „následky“: ak neurobím A, tak sa stane B: Ak nesplním úlohu, bude to veľký problém.
- **podklady nebudú tip-top** → podklady sme si už zjednodušovali – tu teda použijem to isté slovo, ktoré som použila predtým, či už sú to materiály, dokumenty alebo tabuľky. Mimochodom, nevadí, ak v zjednodušenom rozprávaní opakujem niektoré slová stále dookola, cieľom je hlavne rozprávať. Sami uvidíte, že keď budete nejaké slovíčko, napr. „podklady“, potrebovať opakovane, a už piaty raz po sebe použijete nejakú náhradu, s ktorou ale nebudete celkom spokojní, dáte si tú námahu a vyhl'adáte si ho v slovníku. Takto nájdené slovo si zapamätáte už na prvé vyhl'adanie, pretože ste ho reálne potrebovali v praxi, a váš mozog teda vie, že je pre vás dôležité. Na šiestykrát už použijete slovo „podklady“.

Ako vidíte na uvedených príkladoch, zjednodušiť vieme skutočne takmer akúkoľvek myšlienku. Stačí sa zamyslieť nad tým, čo chceme povedať, a potom hľadať v našej slovnej zásobe slová, ktorými by sme aspoň zhruba tú myšlienku vyjadrili.

Prekladať si vety v hlave zo slovenčiny slovo za slovom nie je vôbec ideálny spôsob rozprávania v cudzom jazyku. Vieme sa tak veľmi rýchlo zaseknúť na slovíčku, ktoré v cudzom jazyku ešte nepoznáme alebo zamotať sa v gramatike. Namiesto toho sa skúste pri rozprávaní stále zamýšľať nad tým, akú myšlienku chcete vyjadriť, a aké slovíčka z tých, ktoré poznáte, by vám mohli k tomu pomôcť. Je to zručnosť, ktorá sa vám môže spočiatku javiť ako ťažká, hlavne ak ste doteraz boli zvyknutí prekladať si vety zo slovenčiny doslovne, ale postupným cvičením sa dá bez problémov osvojiť.

Aby sme vám v tom cvičení pomohli, pripravili sme si pre vás niekoľko krátkych textov, ktoré si môžete skúsiť sami zjednodušiť. Na konci e-booku nájdete našu verziu ich zjednodušenia, ktorá môže poslúžiť ako inšpirácia. V žiadnom prípade to však nie je jediné „správne riešenie“, pretože tých možností, ako zjednodušiť nejakú myšlienku, je veľa. Úplne najlepšie si však „umenie zjednodušovania“ precvičíte priamo v praxi: keď budete najbližšie rozprávať v cudzom jazyku, a narazíte na slovo, ktoré nepoznáte, skúste sa zamyslieť, ako by ste vedeli dané slovíčko šikovne obísť, akým slovom ho viete nahradiť, alebo ako by ste mohli danú myšlienku úplne preformulovať.

Experimentujte, skúšajte, a uvidíte, že onedlho budete aj vy schopní rozprávať plynulo, aj keď na jednoduchšej úrovni. Postupným zlepšovaním sa v jazyku budete svoj prejav posúvať na stále vyššiu a vyššiu úroveň. Držíme vám v tom palce a prajeme veľa zábavy pri kreatívnom zjednodušovaní vašich myšlienok!

Lýdia Machová a tím Jazykového mentoringu

Téma č. 1: Uprednostňujete dovolenku doma alebo v zahraničí?

Čo by sme chceli povedať:

Veľmi rada cestujem do zahraničia, ale aj Slovensko je krásna krajina a **je tu čo pozerat'**. Myslím si, že človek by mal poznať aj svoju rodnú krajinu a **podporiť aj domáci cestovný ruch**. Každý Slovák by preto mal mať na zozname svojich **cieľových destinácií** aj rôzne **kúty Slovenska**. Myslím, že na Slovensku si vie každý prísť na svoje, či má rád na dovolenke **adrenalín** a dobrodružstvo alebo uprednostňuje dovolenkové leňošenie a oddych. Jedna vec **nám však chýba**, nemáme more, a ja osobne si preto neviem predstaviť, že by som nechodila každé leto na dovolenku aj do zahraničia, pretože milujem more a teplo. **Každopádne**, každá dovolenka **má svoje čaro**, keď sme v kruhu našich blízkych.

Preformulujte vety v texte jednoduchším spôsobom. Snažte sa vyhnúť hlavne hrubo zvýrazneným slovám a výrazom. Na konci e-booku nájdete jednu z mnohých verzií zjednodušenia tohto textu:

Téma č. 2: Popište svůj oblíbený seriál (příklad v češtině)

Čo by sme chceli povedať:

Za poslední dobu mě zaujala novinka **z produkce** HBO - seriál The Undoing. Jelikož **hlavní herci** (Nicole Kidman a Hugh Grant) patří k mým oblíbeným, byla jsem na něj velmi zvědavá. Navíc, seriál je z americké produkce, Nicole je Australanka a Hugh Brit, takže jsem se velmi těšila na jejich angličtinu a **míchání přízvuků**.

Seriál už **mám zhlédnutý** a moc se mi líbil. Celá **zápletka** byla o záhadné **vraždě** mladé ženy, která byla spojena se všemi hlavními hrdiny, což se ale **rozkřývalo** až během jednotlivých **epizod**. S každou další epizodou bylo více a více **podezřelých** a jednalo se o opravdu skvělou zápletku, pro mě s **překvapivým koncem**.

Preformulujte vety v textu jednoduchším způsobem. Snažte sa vyhnúť hlavne hrubo zvýrazneným slovám a výrazom.

Téma č. 3: Ako mi korona zmenila život.

Čo by sme chceli povedať:

Môj život je dnes úplne **odlišný** od toho spred vyše roka. **Bežné** veci, ktoré som denne robila úplne **automaticky**, mi dnes pripadajú veľmi vzdialené. Do práce som chodila každý deň, s **kolegyňou** sme sedeli vedľa seba v **kancelárii a popíjali rannú kávičku**. Dnes namiesto toho **pracujem na home-office**. Ak vonku náhodou stretnem svoju kolegyňu, z diaľky **sa pozdravíme**, no jej úsmev je **skrytý pod rúškom**.

Veľa sa toho zmenilo aj mimo práce. Už nie je také jednoduché **zorganizovať** stretnutie s priateľmi, lebo treba **dodržiavať prísne bezpečnostné opatrenia**. Treba mať **odstup od ľudí** a všetko **dezinfikovať**. Ľudia s **prvými príznakmi** choroby musia dodržiavať 10-dňovú **karanténu**. Dúfam, že tieto náročné časy čoskoro pominú a môj život **sa vráti do starých kolíají**.

Preformulujte vety v texte jednoduchším spôsobom. Snažte sa vyhnúť hlavne hrubo zvýrazneným slovám a výrazom.

Kľúč:

Nižšie nájdete jednu z mnohých možných verzií troch zjednodušených textov z cvičenia vyššie. Upozorňujeme, že to nie je jediná správna verzia, ale môže vám poslúžiť na inšpiráciu, ak ste nejaké výrazy či vety nevedeli sami zjednodušiť:

Téma č. 1: Uprednostňujete dovolenku doma alebo v zahraničí?

Rada cestujem do zahraničia. Páči sa mi aj Slovensko. Slovensko je krásna krajina. Je dôležité poznať svoju krajinu. Pre Slovákov je dobré vidieť Slovensko. Keď cestujeme po Slovensku, pomáhame svojej krajine a iným Slovákom, preto by každý Slovák mal cestovať aj po Slovensku. Na Slovensku je veľa možností: môžeš iba oddychovať alebo môžeš robiť iné aktívne veci. Slovensko má veľa krásnych vecí, ale nemá jednu vec: more. Ja milujem more, a preto chodíme s rodinou na dovolenku aj do zahraničia. Dovolenka je super na Slovensku aj v zahraničí. Dôležité je byť so svojimi priateľmi/rodinou.

Téma č. 2: Popište svoj obľíbený seriál

Môj posledný seriál bol The Undoing od HBO. V seriáli jsou Nicole Kidman a Hugh Grant, a ja je mám rada. Seriál je americký, ale Nicole je Australanka a Hugh Brit, proto jsem chtěla slyšet jejich angličtinu – různé verze angličtiny.

Seriál už skončil, líbil se mi. Příběh je o mladé ženě, kterou zabili. Všichni v seriálu jí znají, ale na začátku jsem to nevěděla. Každá epizoda přinesla nové informace – každý může být vrahem. Seriál byl super, nečekala jsem takový závěr.

Téma č. 3: Ako mi korona zmenila život

Môj deň teraz nie je taký istý/je iný ako v minulosti/ako pred rokom. V minulosti som každý deň robila veľa vecí a nerozmýšľala som nad tým. Teraz sú tieto veci pre mňa cudzie/iné. Napríklad: Každý deň som chodila do práce. Ja a moja kolegyňa/kamarátka v práci sme sedeli v jednej miestnosti/izbe a pili ráno kávu. Dnes nechodím do práce, pracujem doma. Keď idem von a vidím moju kamarátku, nie je blízko mňa, stojí ďaleko odo mňa. Ja poviem ahoj, ona povie ahoj. Ona sa usmieva/smeje, ale ja to nevidím, lebo má na tvári/na ústach bielu vec.

Môj život je dnes iný aj po práci. Je veľmi ťažké stretnúť sa s priateľmi/vidieť kamarátov. Všetci teraz máme nové pravidlá, ktoré sú dôležité pre naše zdravie/bezpečnosť. Musíme byť ďaleko od iných ľudí a všetko umývať. Ak je niekto trochu chorý, musí zostať sám doma 10 dní. Verím, že čoskoro bude všetko ok/dobré. Verím, že budem žiť tak ako pred rokom.